

НОВИЙ ЗАКОН ПРО СЛУЖБУ В ОМС: ЩО ЗМІНИТЬСЯ ДЛЯ ВИБОРНИХ ОСІБ?

Верховною Радою України прийнято [Закон України від 02.05.2023 р. № 3077-IX «Про службу в органах місцевого самоврядування»](#) (реєстраційний номер проєкту № 6504, далі – Закон № 3077), який було підписано Президентом України 18.07.2023 р.

Відповідно до п. 1 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077, він набирає чинності через 6 місяців з дня його опублікування, але не раніше ніж через 6 місяців з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні (за винятком деяких його положень).

То ж наразі чинним є [Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування»](#) (далі – Закон № 2493). Однак, органам місцевого самоврядування (далі – ОМС) необхідно бути готовими до змін, передбачених Законом № 3077. Особливу увагу слід звернути на положення в частині врегулювання статусу та особливостей проходження служби в ОМС посадовими особами місцевого самоврядування, які займають виборні посади (далі – виборні ПОМС).

Статус та проходження служби в ОМС виборними ПОМС за Законом № 2493

Стаття 3 Закону № 2493 передбачає 2 види виборних посад в ОМС:

- виборні посади, на які особи обираються на місцевих виборах;
- виборні посади, на які особи обираються або затверджуються відповідною радою.

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону № 2493, прийняття на службу в ОМС здійснюється:

- на посаду сільського, селищного, міського голови – в порядку, встановленому [Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#);
- на посаду голови та заступників голови районної, районної у місті, обласної ради, заступника міського голови – секретаря Київської міської ради, секретаря сільської, селищної, міської ради, голови постійної комісії з питань бюджету обласної, Київської та Севастопольської міських рад – шляхом обрання відповідною радою;
- на посади заступників сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради, старости – шляхом затвердження відповідною радою.

Статтею 14 Закону № 2493 визначено категорії посад в ОМС, у тому числі виборних. Стаття 15 передбачає ранги ПОМС, які можуть присвоюватися у межах відповідних категорій посад.

В цілому Закон № 2493 поширює свою дію на всіх ПОМС, у тому числі виборних.

Статус та проходження служби в ОМС виборними ПОМС за Законом № 3077

Закон № 3077 розмежовує ПОМС, які приймаються на службу шляхом призначення (службовці місцевого самоврядування), та ПОМС, які займають виборні посади (виборні посадові особи місцевого самоврядування).

Так, відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону № 3077, службу в ОМС проходять ПОМС, до яких належать виборні посадові особи місцевого самоврядування та службовці місцевого самоврядування.

Пунктом 3 ч. 1 ст. 2 Закону № 3077 надано визначення терміну «**виборна посадова особа місцевого самоврядування**». Це громадянин України, який обраний на місцевих виборах, обраний або затверджений відповідною радою на посаду в ОМС на строк повноважень

відповідної ради, працює в ОМС на постійній основі, одержує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету та виконує повноваження місцевого самоврядування, передбачені законом.

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону № 3077, до посад в ОМС, зокрема, належать виборні посади, на які особи обираються на місцевих виборах або обираються відповідною радою з числа її депутатів, або затверджуються відповідною радою, з визначеними повноваженнями щодо виконання завдань і функцій місцевого самоврядування.

Згідно з ч. 1 ст. 3 Закону № 3077, цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку із вступом громадян України на службу в ОМС, її проходженням та припиненням, визначає правовий статус службовців місцевого самоврядування, особливості служби виборних посадових осіб, а також особливості трудових відносин, що виникають у зв'язку із перебуванням осіб на патронатній службі в ОМС. Отже, Закон № 3077 поширює свою дію на виборних ПОМС та визначає особливості проходження ними служби в ОМС.

Таким особливостям присвячено розділ X Закону № 3077.

Особливості правового регулювання служби в ОМС.

Відповідно до ч. 1 ст. 80, Закону № 3077, служба в ОМС виборних ПОМС у частині, що не врегульована законами України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#), [«Про статус депутатів місцевих рад»](#), регулюється цим Законом з урахуванням особливостей, визначених розділом X («Особливості служби в органах місцевого самоврядування виборних посадових осіб місцевого самоврядування»).

На виборних ПОМС **не поширюються положення Закону № 3077** щодо (ч. 2 ст. 80):

- 1) поділу посад на категорії та присвоєння рангів службовців місцевого самоврядування;
- 2) обмеження максимального віку вступу на службу в ОМС та для її проходження;
- 3) порядку вступу громадян України на службу в ОМС за результатами конкурсу та встановлення випробування (крім участі виборної посадової особи у конкурсі як кандидата на зайняття вакантної посади службовця місцевого самоврядування);
- 4) порядку просування по службі в ОМС;
- 5) оцінювання результатів службової діяльності службовців місцевого самоврядування;
- 6) надання іншої рівнозначної посади або переведення на іншу посаду у випадках, передбачених Законом № 3077;
- 7) притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- 8) політичної неупередженості.

Згідно з ч. 3 цієї статті, дія норм законодавства про працю поширюється на виборних посадових осіб у частині відносин, не врегульованих законами України [«Про місцеве самоврядування в Україні»](#), [«Про статус депутатів місцевих рад»](#).

Особливості здійснення повноважень з питань служби.

Як передбачено ч. 1 ст. 81 Закону № 3077, повноваження з питань служби в ОМС виборних ПОМС, що не віднесені законом до компетенції сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі створення), районної, обласної ради, здійснюються відповідним сільським, селищним, міським головою, головою районної у місті (у разі створення), районної, обласної ради (далі – голова).

Особливості захисту права на службу. Згідно з ч. 1 ст. 82 Закону № 3077, у разі порушення наданих цим Законом прав або виникнення перешкод у реалізації таких прав виборна ПОМС має право оскаржити відповідні рішення, дії чи бездіяльність ОМС, їх посадових осіб до суду.

Особливості складення Присяги. Відповідно до ч. 1 ст. 83 Закону № 3077, виборна ПОМС набуває своїх повноважень з моменту складення нею Присяги, текст якої викладено у ч. 1 ст. 33 Закону № 3077:

«Усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити територіальній громаді (для посад у виконавчому апараті районної, обласної ради – територіальним громадам району, області) та Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права, свободи і законні інтереси людини і громадянина, сумлінно виконувати свої посадові обов'язки».

Відповідно до ч. 2 цієї статті, **обраний на місцевих виборах голова** на пленарному засіданні відповідної сільської, селищної, міської ради, на якому відповідною територіальною виборчою комісією були оголошені рішення про його обрання та реєстрацію, виголошує Присягу та підписує її текст із зазначенням дати складення.

Відповідно до ч. 3 вказаної статті, **особа, яка обрана, затверджена на посаду радою**, виголошує Присягу та підписує її текст із зазначенням дати складення у день вступу на посаду:

- 1) на пленарному засіданні відповідної ради, якщо відповідне рішення ради набирає чинності в день проведення такого засідання;
- 2) у присутності інших виборних ПОМС, службовців місцевого самоврядування, які займають посади категорії I, якщо відповідне рішення ради набирає чинності в день, коли не проводиться пленарне засідання ради.

У разі відмови особи, яка обрана, затверджена на посаду радою, від складення Присяги вона вважається такою, що відмовилася від посади, та не набуває повноважень (ч. 4 ст. 83 Закону № 3077).

Особливості виконання повноважень відсутньої виборної ПОМС. Ч. 1 ст. 84 Закону № 3077 передбачає, що посадові обов'язки відсутньої виборної ПОМС здійснює інша виборна посадова особа відповідно до [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#).

Відповідно до ч. 2 цієї статті, у разі відсутності виборної ПОМС (крім обраної на посаду на місцевих виборах), за якою відповідно до закону зберігається посада, радою на строк відсутності такої особи може бути обрана, затверджена інша особа на відповідну посаду у порядку, встановленому законом.

До випадків відсутності виборної ПОМС належать:

- 1) відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в разі якщо дитина потребує домашнього догляду – відпустка без збереження заробітної плати тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше ніж до досягнення дитиною шестирічного віку;
- 2) призов на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийняття на військову службу за контрактом, зокрема шляхом укладення нового контракту на проходження військової служби, під час дії особливого періоду;
- 3) відсторонення від посади під час кримінального провадження.

Особливості професійного навчання. Відповідно до ст. 85 закону № 3077, рада, голова забезпечують професійне навчання (підготовку, підвищення кваліфікації, стажування, самоосвіту) виборних ПОМС, яких вперше обрано або затверджено на відповідні посади. Професійне навчання виборних ПОМС здійснюється відповідно до порядку, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Особливості умов оплати праці. Частиною 1 ст. 86 Закону № 3077 передбачено, що фінансове забезпечення служби в ОМС здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів.

Загальні вимоги щодо встановлення умов оплати праці, міжпосадових співвідношень виборних ПОМС та службовців місцевого самоврядування визначаються цим Законом (ч. 2 ст. 86 Закону № 3077).

Заробітна плата виборної ПОМС складається з (ч. 3 ст. 86 Закону № 3077):

- 1) основної заробітної плати – посадового окладу;
- 2) додаткової заробітної плати – надбавки за вислугу років, премії;
- 3) інших грошових виплат – допомоги до щорічної основної відпустки, допомоги для вирішення соціально-побутових питань та інших заохочувальних і компенсаційних виплат, передбачених цим та іншими законами України.

Виборні ПОМС одержують заробітну плату за рахунок відповідного місцевого бюджету (ч. 4 ст. 86 Закону № 3077).

Відповідно до ч. 5 згаданої статті, розміри посадових окладів виборних ПОМС визначаються відповідною радою з урахуванням місцевих умов та можливостей відповідних місцевих бюджетів, виходячи з того, що:

- 1) мінімальний розмір посадового окладу виборної ПОМС не може бути меншим за максимальний розмір посадового окладу службовця місцевого самоврядування, який займає посаду категорії I, крім розміру посадового окладу старости;
- 2) мінімальний розмір посадового окладу старости не може бути меншим за максимальний розмір посадового окладу службовця місцевого самоврядування, який займає посаду категорії III;
- 3) максимальний розмір посадового окладу виборної ПОМС не може більш як у 6 разів перевищувати мінімальний розмір посадового окладу службовця місцевого самоврядування, який займає посаду категорії III.

Відповідно до ч. 6 вказаної статті, надбавка за вислугу років встановлюється на рівні 3% посадового окладу виборної ПОМС за кожний рік стажу служби в ОМС, але не більше 50% посадового окладу.

Виборним ПОМС, у яких впродовж календарного місяця виникло право на підвищення надбавки за вислугу років, розмір надбавки змінюється з дня набуття права на підвищення.

Відповідно до ч. 7 цієї ж статті, виборним ПОМС встановлюється місячна або квартальна премія відповідно до особистого внеску в загальний результат роботи ОМС. Місячна або квартальна премія виплачується за фактично відпрацьований час.

Згідно з ч. 8 зазначеної статті, премії виборним ПОМС встановлюються у порядку, визначеному радою.

Як передбачено ч. 9 цієї статті, преміювання сільських, селищних і міських голів, голів районних у містах, районних, обласних рад, заступників голів районних у містах, районних, обласних рад, надання матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань у розмірі середньомісячної заробітної плати здійснюються за рішенням відповідної ради.

Відповідно до ч. 10 цієї статті, рішення про встановлення премій, інших грошових виплат виборним ПОМС з їх обґрунтуванням оприлюднюються на офіційному веб-сайті відповідної ради не пізніше 10 календарних днів з дня прийняття відповідного рішення.

Особливості припинення служби в ОМС. Частиною 1 ст. 86 Закону № 3077 передбачено, що крім загальних підстав, передбачених [Кодексом законів про працю України](#), служба виборних ПОМС припиняється на підставі і в порядку, визначених [Законом України «Про місцеве](#)

[самоврядування в Україні](#)», Законом № 3077 та іншими законами України, а також у разі втрати права на службу в ОМС або його обмеження відповідно до ст. 73 цього Закону.

Відповідно до ч. 1 ст. 73 Закону № 3077, підставами для припинення служби в ОМС у разі втрати ПОМС права на службу або його обмеження є:

- 1) припинення громадянства України або виїзд на постійне проживання за межі України;
- 2) встановлення факту наявності громадянства іноземної держави або набуття громадянства іноземної держави під час проходження служби в ОМС;
- 3) набрання законної сили рішенням суду про притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, яким її позбавлено права обіймати відповідні посади або займатися діяльністю, пов'язаною із здійсненням функцій і повноважень місцевого самоврядування чи функцій держави;
- 4) набрання законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного кримінального правопорушення та/або встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною із здійсненням функцій і повноважень місцевого самоврядування чи функцій держави;
- 5) набрання законної сили рішенням суду про визнання її активів або активів, набутих за її дорученням іншими особами або в інших передбачених ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;
- 6) наявність відносин прямого підпорядкування близьких осіб, конфлікту інтересів у випадках, передбачених законом;
- 7) наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів, який має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб.

Відповідно до ч. 2 ст. 73 Закону № 3077, за наявності підстав, передбачених п. 1-5 ч. 1 цієї статті, виборна ПОМС звільняється з відповідної посади без прийняття рішення відповідної ради **протягом 3 робочих днів** з дня настання або встановлення відповідного факту, якщо інше не встановлено законом, а за наявності інших підстав, передбачених ч. 1 цієї статті, – у **місячний строк**.

Звільнення виборних ПОМС здійснюється головою шляхом видання розпорядження.

Прикінцеві та перехідні положення Закону № 3077

Пунктом 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 передбачено внесення низки змін до [Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#), зокрема тих, які безпосередньо стосуються виборних ПОМС.

Так, ст. 53 цього Закону доповнено новою ч. 2, що визначає повноваження **керуючого справами виконавчого комітету ради**, згідно з якою він:

- 1) організовує підготовку питань, що вносяться на розгляд виконавчого комітету, та забезпечує оприлюднення проєктів рішень виконавчого комітету;
- 2) організовує підготовку засідань виконавчого комітету;
- 3) забезпечує своєчасне доведення рішень виконавчого комітету до виконавців, а також їх оприлюднення у визначеному законом порядку;
- 4) організовує здійснення контролю за виконанням рішень виконавчого комітету;
- 5) здійснює повноваження керівника служби в органі місцевого самоврядування у порядку, визначеному законом;

- б) вирішує за розпорядженням, дорученням сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі створення) ради, дорученням заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті (у разі створення) ради, рішенням виконавчого комітету інші питання, пов'язані з діяльністю виконавчого комітету та інших виконавчих органів ради;
- 7) видає накази в межах своїх повноважень.

Крім цього, Закон доповнено новою ст. 53-1. Вона визначає статус та повноваження **заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови**. Відповідно до ч. 1 цієї статті, за пропозицією голови рада затверджує осіб на посаду заступника (заступників) голови на строк повноважень відповідного складу виконавчого комітету ради шляхом голосування.

Як передбачено ч. 2 цієї статті, заступник (заступники) сільського, селищного, міського голови не може бути депутатом сільської, селищної, міської ради, до складу виконавчого комітету якої він входить, суміщати свою службову діяльність з іншою посадою, у тому числі на громадських засадах, займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю.

Відповідно до ч. 3 вказаної статті, заступник (заступники) голови працює в апараті ради на постійній основі та входить до складу виконавчого комітету ради.

Згідно з ч. 4 цієї статті, заступник (заступники) голови здійснює повноваження голови з питань діяльності виконавчих органів ради в обсязі та порядку, визначених головою.

Частиною 5 ст. 53-1 Закону визначено, що рада за пропозицією голови звільняє з посади заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови з підстав та в порядку, визначених законом.

Відповідно до ч. 6 цієї статті, особливості правового статусу заступника міського голови – секретаря Київської міської ради визначаються законом про місто Київ.

Пунктом 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що виборні ПОМС, які склали Присягу ПОМС до набрання чинності цим Законом, складають Присягу згідно з цим Законом у разі вступу на службу в ОМС, які представляють інші територіальні громади, а сільські, селищні, міські голови – також у разі їх переобрання на посаду.

ПОМС, які на день набрання чинності цим Законом займають виборні посади, на які особи обираються на місцевих виборах або обираються чи затверджуються відповідною радою, набувають статусу виборних ПОМС з дня набрання чинності цим Законом.

Пунктом 5 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що з набранням чинності цим Законом керуючі справами (секретарі) виконавчих комітетів рад, затвержені на посади відповідними радами, набувають повноважень керуючих справами виконавчих комітетів рад згідно з цим Законом. Такі керуючі справами до закінчення строку їхніх повноважень є виборними ПОМС, на яких поширюються особливості проходження служби та її припинення, встановлені для заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови.

Пунктом 9 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що до затвердження схеми посадових окладів виборних посадових осіб відповідно до цього Закону для зазначених працівників зберігаються умови оплати праці, що діяли до дня набрання чинності цим Законом.

Пунктом 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що за виборними ПОМС, які, відповідно до ст. 21 [Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»](#), набули право на отримання щорічних додаткових відпусток більшої тривалості, ніж передбачено ч. 1 ст. 55 цього Закону, така тривалість додаткових відпусток зберігається після набрання чинності цим Законом.

Пунктом 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що виборні ПОМС, які на день набрання чинності цим Законом є ПОМС та мають не менш як 10 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад в ОМС, визначених ст. 14 [Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»](#) та актами КМУ, а також відповідних категорій посад державної служби на день набрання чинності [Законом України «Про державну службу»](#), мають право на призначення пенсії відповідно до ст. 37 [Закону України «Про державну службу»](#) у порядку, визначеному для осіб, що мають не менш ніж 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

Пунктом 13 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 3077 визначено, що для осіб, які на день набрання чинності цим Законом мають не менш як 20 років стажу на посадах, віднесених до відповідних категорій посад в ОМС, визначених ст. 14 [Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»](#) та актами КМУ, а також відповідних категорій посад державної служби на день набрання чинності [Законом України «Про державну службу»](#), зберігається право на призначення пенсії відповідно до ст. 37 [Закону України «Про державну службу»](#) у порядку, визначеному для осіб, які мають не менш як 20 років стажу роботи на посадах, віднесених до категорій посад державних службовців.

Посилання на НПА, що згадані у цьому роз'ясненні:

1. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 № 2493-III. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
2. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 02.05.2023 № 3077-IX. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text>
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 № 93-IV. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>
5. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
6. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 № 3723-XII. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12#Text>

© Ця публікація стала можливою завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.